

Марина Миколаївна Великанова

*Відділ дослідження проблем правотворчості
та адаптації законодавства України до права ЄС
Науково-дослідний інститут правотворчості та науково-правових експертиз
Національної академії правових наук України
Київ, Україна*

*Кафедра цивільного та господарського права
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Київ, Україна*

Наталія Іванівна Атаманчук

*Відділ дослідження проблем правотворчості
та адаптації законодавства України до права ЄС
Науково-дослідний інститут правотворчості та науково-правових експертиз
Національної академії правових наук України
Київ, Україна*

Олена Олексіївна Томкіна

*Відділ дослідження проблем правотворчості
та адаптації законодавства України до права ЄС
Науково-дослідний інститут правотворчості та науково-правових експертиз
Національної академії правових наук України
Київ, Україна*

ГАРМОНІЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ З ПРАВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧИХ ІНІЦІАТИВ

Анотація. *Європейський курс України, який реалізується, зокрема, шляхом гармонізації національного законодавства з правом ЄС, є конституційним напрямом державної політики. Держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та усіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів. Одним із пріоритетів європейського курсу України є прийняття, удосконалення та впровадження правових актів у сфері захисту прав споживачів, розроблених з урахуванням актів права ЄС, з метою реалізації конституційного обов'язку держави і приведення законодавства України у відповідність до єдиних підходів системи захисту прав споживачів. Розвиток діджиталізації та електронної комерції, окрім переваг і можливостей для бізнесу та споживачів, несе в собі загрози та виклики, на які необхідно своєчасно реагувати засобами права. Законодавство ЄС в цій сфері доводить свою ефективність. Тому мета статті на підставі системного аналізу з використанням порів-*

няльно-правового, статистичного та інших методів проаналізувати новітні законодавчі ініціативи у сфері захисту прав споживачів в Україні відповідно до права ЄС та надати пропозиції щодо удосконалення законодавства України. У статті обґрунтовано необхідність посилення гарантій споживачів при поверненні неякісного товару; встановлення пропорційних та розумних строків виконання гарантійних зобов'язань, повернення споживачеві коштів у разі розірвання договору з продавцем; імплементацію стандартів ЄС в частині забезпечення доступності онлайн-процедури з альтернативного, позасудового розв'язання спорів; впровадження спеціальних підрозділів із захисту прав споживачів; створення державного бюро комунікацій, яке координуватиме діяльність стейкхолдерів із захисту прав споживачів у країні.

Ключові слова: гармонізація, захист прав споживачів, Угода про асоціацію України з ЄС, законодавство ЄС.

Maryna M. Velykanova

*Department of research of problem
law-making and adaptation of Ukrainian legislation to EU law
Scientific Research Institute of Law-Making and
Scientific-Legal Expertise of National Academy of Legal Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine*

*Department of of Civil and Economic Law
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine*

Natalia I. Atamanchuk

*Department of research of problem
law-making and adaptation of Ukrainian legislation to EU law
Scientific Research Institute of Law-Making and
Scientific-Legal Expertise of National Academy of Legal Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine*

Olena O. Tomkina

*Department of research of problem
law-making and adaptation of Ukrainian legislation to EU law
Scientific Research Institute of Law-Making and
Scientific-Legal Expertise of National Academy of Legal Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine*

HARMONIZATION OF THE LEGISLATION OF UKRAINE ON THE PROTECTION OF CONSUMER RIGHTS WITH THE LAW OF THE EUROPEAN UNION: ANALYSIS OF LEGISLATIVE INITIATIVES

Abstract. *The European course of Ukraine, which is implemented, in particular, by harmonizing national legislation with EU law, is a constitutional direction of state policy. The state protects*

the rights of consumers, controls the quality and safety of products and all types of services and works, and promotes the activities of consumer public organizations. One of the priorities of the European course of Ukraine is the adoption, improvement and implementation of legal acts in the field of consumer rights protection, developed taking into account the acts of EU law, with the aim of implementing the constitutional obligation of the state and bringing the legislation of Ukraine in line with the unified approaches of the consumer rights protection system. The development of digitization and e-commerce, in addition to the advantages and opportunities for businesses and consumers, carries threats and challenges that must be responded to in a timely manner by legal means. EU legislation in this area is proving its effectiveness. Therefore, the purpose of the article, based on a systematic analysis using comparative legal, statistical and other methods, is to analyze the latest legislative initiatives in the field of consumer rights protection in Ukraine in accordance with EU law and to provide proposals for improving the legislation of Ukraine. The article is substantiated the need to strengthen consumer guarantees when returning low-quality goods; establishment of proportional and reasonable terms for the fulfillment of warranty obligations, return of funds to the consumer in case of termination of the contract with the seller; implementation of EU standards in terms of ensuring the availability of online procedures for alternative, out-of-court dispute resolution; introduction of special divisions for the protection of consumer rights; creation of a state communications bureau that will coordinate the activities of stakeholders in the protection of consumer rights in the country.

Key words: *harmonization, consumer rights protection, Association Agreement of Ukraine with the EU, EU legislation.*

ВСТУП

Гармонізація законодавства України з правом Європейського Союзу (далі – ЄС) та його адаптація до ключових вимог побудови спільного європейського правового простору охоплює різні сфери правового регулювання. Підписавши Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та ЄС, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифіковану Верховною Радою України у вересні 2014 року (далі – Угода про асоціацію) [1], а також отримавши статус кандидата на членство в ЄС, Україна взяла на себе зобов'язання забезпечити високий рівень захисту прав споживачів та досягти сумісності між системами захисту прав споживачів України та ЄС.

Додатком XXXIX до Глави 20 Угоди про асоціацію визначено законодавчі акти ЄС, які необхідно імплементувати в національне законодавство. Зокрема, йдеться про акти ЄС, що спрямовані на врегулювання питань, пов'язаних з гарантіями для споживачів, досудовим захистом прав споживачів, забороною несправедливих торговельних практик, договорами із споживачами, електронною комерцією, позначенням цін. Тому особливого значення набуває питання наближення національного законодавства України про захист прав споживачів до законодавства ЄС та гармонізації системи захисту прав споживачів в Україні з принципами, підходами та практиками ЄС.

Законодавство України надає споживачам широке коло правових можливостей щодо захисту своїх законних прав та інтересів. Фундаментальні правові засади

захисту прав споживачів закладає Конституція України [2]. Стаття 42 Основного Закону України встановлює, що держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та усіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів. Розвиваючи і деталізуючи конституційні положення, в Україні діють Закон України «Про захист прав споживачів» [3], Цивільний кодекс України [4], Господарський кодекс України¹ [5] та інші нормативно-правові акти, що містять положення про захист прав споживачів.

Попри це, реалізація «споживчих прав» в Україні ускладнюється низкою проблем у цій сфері. Їх стан демонструють статистичні показники. Відповідно до Звіту щодо підсумків роботи Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів із опрацювання звернень громадян за 2022 рік, до Держпродспоживслужби протягом 2022 року надійшло 4148 звернень громадян. Заявники скаржилися на неякісне надання послуг та обслуговування суб'єктами господарювання, відмову в обміні товарів або повернення сплачених за товар коштів, порушення прав споживачів при поверненні суб'єкту господарювання якісного непродовольчого товару, невиконання договірних зобов'язань, затримки у доставці поштових відправлень, продаж неякісних товарів, переважно побутової техніки та харчових продуктів тощо. Проте найбільша кількість звернень стосувалася саме проблем захисту прав споживачів (67%) [6]. Аналіз інших статистичних даних [7] показав, що така тенденція зберігалася протягом останніх років (таблиця 1).

Таблиця 1. Кількість звернень громадян до Держпродспоживслужби щодо питань про захист прав споживачів протягом 2016–2022 років

Рік	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Загальна кількість звернень	5819	5292	6564	6272	6646	8385	4148
Звернення з питань захисту прав споживачів	3535 60,6%	3538 66,9%	4028 61,5%	3771 60,1%	4373 65,8%	4622 55%	2827 67%

Станом на сьогодні недостатньо врегульованими залишаються також питання захисту споживчих прав у сфері електронної торгівлі. Відсутність дієвих механізмів захисту від нечесної торговельної діяльності, неефективність захисту прав

¹ Варто зауважити, що що з 12 травня 1991 року відносини між споживачами товарів, робіт і послуг та виробниками і продавцями товарів, виконавцями робіт і надавачами послуг різних форм власності регулюються Законом України «Про захист прав споживачів» № 1023-ХІІ. На момент прийняття Господарського кодексу України його приписи, якими врегульовувалися питання захисту прав споживачів, по суті дублювали положення чинної на той час редакції Закону України «Про захист прав споживачів». На сьогодні положення Господарського кодексу України у частині захисту прав споживачів залишилися без змін.

споживачів при гарантійному обслуговуванні продукції зумовлюють необхідність подальшого врегулювання забезпечення прав споживачів у нашій державі. Доводиться констатувати, що купівля товарів через Інтернет пов'язана з багатьма ризиками через недосконалість законодавства, і, як наслідок, відсутність чіткого та прозорого механізму захисту прав споживачів.

Отже, гармонізація законодавства України з правом ЄС у сфері захисту прав споживачів виступає актуальною проблемою сучасного права.

Метою статті є аналіз новітніх законодавчих ініціатив у сфері захисту прав споживачів в Україні відповідно до права ЄС та надання пропозицій щодо удосконалення відповідного законодавства України.

1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

Окремим питанням захисту прав споживачів в Україні приділялася увага у працях українських науковців, зокрема: О. Бурлаки щодо захисту прав споживачів в умовах воєнного стану в Україні [8]; Н. Д'ячкової щодо проблем захисту прав споживачів у разі придбання неякісної продукції [9; 10]; М. Микієвич та І. Яворської щодо правових форм та механізмів захисту прав споживачів в рамках Європейського Союзу [11]; І. Станкової щодо захисту прав споживачів у цифрову епоху: досвід Китаю [12].

Захисту споживчих прав у сфері електронної торгівлі присвячені праці таких учених як: М. Бондарчук щодо особливостей захисту прав споживачів в інтернет-торгівлі [13]; М. Хоменко та Н. Коробцова щодо основних гарантій і механізмів захисту прав споживачів під час придбання продукції через мережу Інтернет [14]; Л. Траченко щодо важливих аспектів захисту прав споживачів у сфері Інтернет-торгівлі [15]; Д. Семенда та О. Семенда стосовно проблем захисту прав споживачів при здійсненні електронної комерції в Україні [16]; О. Димінська щодо сучасних тенденцій посилення захисту прав споживачів у сфері електронної торгівлі в ЄС [17]; О. Вінник щодо правових засад захисту прав споживачів у сфері електронної торгівлі [18]; Н. Ільченко та О. Фреюк щодо захисту прав споживачів в інтернет-магазинах України [19]; В. Кепко, В. Новікова, Л. Стаднік стосовно захисту прав споживачів непродовольчих товарів у сфері електронної торгівлі: Європейський досвід [20]; А. Падалка, А. Грибінча, І. Лесік, О. Семенда та О. Барабаш щодо захисту прав споживачів при купівлі товарів через Інтернет [21]; І. Пучковська, О. Біляєв, В. Янишен, Г. Уразова щодо ефективності системи захисту прав споживачів при купівлі товарів в Інтернет-магазин [22].

Серед зарубіжних учених, які досліджували особливості захисту прав споживачів, можна виділити праці: «Some issues of information security in the protection of consumer rights in e-commerce» (N. Normatov) щодо деяких питань інформаційної безпеки при захисті прав споживачів в електронній торгівлі [23]; «Protection of consumer rights and interests» (Karolina Kondrackaitė та Ugnė Kastanauskaitė) щодо захисту прав та інтересів споживачів у договірних відносинах між продавцем і споживачем [24]; Consumer Rights between Regulation and Exercise (Mihaela

Gabriela Belu) щодо регулювання і реалізацію прав споживачів, а також про необхідність проведення інформаційних кампаній для споживачів щодо їхніх прав, спрямованих на підвищення обізнаності щодо їхніх споживчих прав [25] та ін.

Не зменшуючи вагомості наукових напрацювань учених, зауважимо, що окремі питання захисту прав споживачів залишаються недостатньо дослідженими, що зумовлює необхідність поглиблення та розширення дослідження в умовах реформування українського законодавства та гармонізації з нормами ЄС. Зокрема, необхідним є аналіз міжнародно-правових зобов'язань, взятих Україною відповідно до Угоди про асоціацію, а також відповідності норм українського законодавства положенням актів ЄС із питань захисту прав споживачів.

Грунтовнішого вивчення потребує питання захисту споживчих прав у сфері електронної торгівлі, вивчення практики ЄС з метою удосконалення законодавства про захист прав споживачів та гармонізації його з європейським законодавством.

2. МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

У процесі дослідження було використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання, а саме: діалектичний, порівняльно-правовий, статистичний і метод графічного зображення результатів.

Діалектичний метод, що базується на засадах єдності систем при вивченні їхніх окремих взаємозумовлених складових, застосовано під час аналізу елементів у складі цілісної структури механізму правового регулювання відносин у сфері захисту прав споживачів. Порівняльно-правовий метод використано з метою розгляду норм чинного законодавства України, а також положень директив Ради ЄС щодо захисту прав споживачів. Це дало змогу окреслити спільні та відмінні риси системи захисту прав споживачів і запропонувати до впровадження в Україні позитивного європейського досвіду. Застосування статистичного методу дозволило виявити великий відсоток звернень, отриманих Держпродспоживслужбою стосовно питань захисту порушених прав споживачів протягом 2016–2022 років.

Стаття ґрунтується на положеннях законодавства ЄС та України у сфері захисту прав споживачів, зокрема: Регламенті (ЄС) №2017/2394 від 12 грудня 2017 р. [26]; Директиві №98/6/ЄС від 16 лютого 1998 р. [27]; Директиві №2005/29/ЄС від 11 травня 2005 р. [28]; Директиві №2019/771 від 20 травня 2019 р. [29]; Директиві №93/13/ЄС від 05 квітня 1993 р. [30]; Директиві №2011/83/ЄС від 25 жовтня 2011 р. [31]; Директиві №2013/11/ЄС від 21 травня 2013 р. [32]; Директиві №2009/22/ЄС від 23 квітня 2009 р. [33] та інших.

Авторами статті використовується наукова, навчальна, довідкова література, офіційні статистичні матеріали з питань, дотичних до предмету дослідження.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

1. Право ЄС у сфері захисту прав споживачів

Як зазначають Karolina Kondrackaitė та Ugnė Kastanauskaitė, право Європейського Союзу не тільки розвиває та забезпечує вільний рух товарів, послуг, капіталу

та осіб на єдиному ринку Європейського Союзу, але також прагне знайти баланс між конкурентоспроможністю різних компаній у різних державах-членах та високим рівнем споживачів захисту [24].

Отож, захист прав споживачів є однією з пріоритетних сфер у Європейському Союзі, правовідносини в якій регулюються правом Європейського Союзу (acquis ЄС), а саме:

– Регламентом Європейського Парламенту та Ради № 2017/2394 від 12 грудня 2017 року про співробітництво між національними органами, відповідальними за виконання законів про захист прав споживачів та який скасовує Регламент (ЄС) № 2006/2004 (далі – Регламент 2017/2394) [26];

– Директивою Європейського Парламенту та Ради № 98/6/ЄС від 16 лютого 1998 року про захист споживачів при зазначенні цін на товари, що пропонуються споживачам (далі – Директива 98/6) [27];

– Директивою Європейського Парламенту та Ради № 2005/29/ЄС від 11 травня 2005 року про недобросовісні торгівельні методи підприємств до споживачів на внутрішньому ринку, що вносить зміни до Директиви Ради № 84/450/ЄЕС, Директив № 97/7/ЄС, № 98/27/ЄС та № 2002/65/ЄС Європейського Парламенту та Ради, а також до Регламенту (ЄС) № 2006/2004 Європейського Парламенту та Ради (далі – Директива 2005/29) [28];

– Директивою Європейського Парламенту та Ради № 2019/771 від 20 травня 2019 року про деякі аспекти, що стосуються договорів на продаж товарів, що вносить зміни до Регламенту (ЄС) № 2017/2394 та Директиви № 2009/22/ЄС та скасовує Директиву № 1999/44/ЄС (далі – Директива 2019/771) [29];

– Директивою Європейського Парламенту та Ради № 93/13/ЄС від 05 квітня 1993 року про недобросовісні умови у споживчих контрактах (далі – Директива 93/13) [30];

– Директивою Європейського Парламенту та Ради № 2011/83/ЄС від 25 жовтня 2011 року про права споживачів, що вносить зміни до Директиви Ради № 93/13/ЄЕС та Директиви № 1999/44/ЄС Європейського Парламенту та Ради та скасовує Директиву Ради № 85/577/ЄЕС та Директиву № 97/7/ЄС Європейського Парламенту та Ради (далі – Директива 2011/83) [31];

– Директивою Європейського Парламенту та Ради № 2013/11/ЄС від 21 травня 2013 року про альтернативне вирішення споживчих спорів та про внесення змін до Регламенту (ЄС) № 2006/2004 та Директиви № 2009/22/ЄС (далі – Директива 2013/11) [32];

– Директивою Європейського Парламенту та Ради № 2009/22/ЄС від 23 квітня 2009 року про заборони, що встановлюються уповноваженими органами з метою припинення порушень у сфері захисту інтересів споживачів (далі – Директива 2009/22) [33];

– Директивою Європейського Парламенту та Ради № 2000/31/ЄС від 08 червня 2000 року про деякі правові аспекти інформаційних послуг, зокрема, електронної комерції, на внутрішньому ринку (далі – Директива 2000/31) [34];

– Директивою Європейського Парламенту та Ради №2016/2102 від 26 жовтня 2016 року про доступність веб-сайтів та мобільних додатків органів публічного сектору (далі – Директива 2016/2102) [35].

2. Удосконалення законодавства України щодо захисту прав споживачів

Сучасне законодавство України у сфері захисту прав споживачів становить полігалузевий нормативно-правовий комплекс, що складається з норм конституційного, адміністративного, цивільного, господарського, кримінального та інших галузей права. Чинна правова база України у цій сфері ввібрала в себе найкращі нормативні стандарти, що визнані у цивілізованих країнах та на міжнародному рівні.

В Україні відносини між споживачами товарів, робіт і послуг та виробниками і продавцями товарів, виконавцями робіт і надавачами послуг різних форм власності, встановлення прав споживачів, а також визначення механізмів їх захисту та основи реалізації державної політики у сфері захисту прав споживачів урегульовує, передовсім, Закон України «Про захист прав споживачів» від 12 травня 1991 року № 1023-ХІІ [3].

Водночас, розвиток та осучаснення національного законодавства є перманентним процесом його прогресу, який відбувається під впливом різноманітних чинників. Гармонізація правового регулювання – один із способів удосконалення національного законодавства, що забезпечує модернізацію спільних правових основ політики держав, що прагнуть до об'єднання і співробітництва, у відповідній сфері. Отже, поділяємо у зв'язку з цим думку, що формування інституту захисту прав споживачів в українському законодавстві має виходити із сучасного розвитку ринкових умов, основних міжнародних тенденцій у цій сфері, врахувати європейський досвід та узгоджуватися із Директивами ЄС [9, с. 40].

Так, на виконання пункту 124 Плану пріоритетних дій Уряду, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 березня 2021 року № 276-р [36], з метою наближення національного законодавства про захист прав споживачів до законодавства Європейського Союзу та гармонізації системи захисту прав споживачів в Україні з принципами, підходами та практиками ЄС розроблено проект Закону «Про захист прав споживачів» від 05 жовтня 2021 року № 6134 (далі – Законопроект) [37]. Адже створена у 1991 році система захисту прав споживачів зазнала певних деструктивних змін, що призвело до її суттєвої невідповідності аналогічній системі країн ЄС та невідповідності кращим європейським практикам. Наміри синхронізувати національну систему захисту прав споживачів із відповідною системою ЄС без зміни базового Закону України «Про захист прав споживачів» [3] носили не системний, а ситуативний характер.

Отож, Законопроектом визначаються принципи здійснення захисту прав споживачів; особливості захисту прав споживачів у разі укладання договорів поза торговельним чи офісним приміщенням або дистанційних договорів, у тому

числі в електронній торгівлі; система захисту прав споживачів; врегульовуються споживчі спори та відповідальність за порушення законодавства про захист прав споживачів. Такий підхід узгоджується із взятими Україною зобов'язаннями щодо наближення свого законодавства до *acquis* ЄС, зокрема в контексті забезпечення високого рівня захисту прав споживачів та досягнення сумісності між українською та європейською системами захисту прав споживачів.

Зокрема, Законопроектом пропонується:

визначити принципи, на яких ґрунтується захист прав споживачів відповідно до принципів ЄС;

поширити дію Закону України «Про захист прав споживачів» на сферу харчової продукції в частині економічних прав споживача (у разі порушення умов договору купівлі-продажу (доставки) харчової продукції в інтернет-магазинах, при позначенні ціни продажу харчової продукції);

визначити сфери, на які не поширюється дія цього Закону, для уникнення дублювання контрольних функцій органів державного нагляду (контролю);

визначити права та обов'язки споживачів в електронній торгівлі;

визначити перелік інформації про продукцію та суб'єкта господарювання, яку він повинен надавати при здійсненні електронної торгівлі та відповідальність за відсутність такої інформації, крім того, відповідальність суб'єкта господарювання, що надає послуги торговельного електронного майданчику (маркетплейса) для розміщення товарів для продажу інших суб'єктів господарювання;

надати Держпродспоживслужбі право звертатися до провайдера інтернет-послуг щодо обмеження доступу до веб-сайтів (частини веб-сайту, програмного забезпечення) суб'єктів господарювання, які використовують нечесну підприємницьку практику та порушують законодавство про захист прав споживачів;

звільнити суб'єктів господарювання від обов'язку створювати обмінний фонд товарів;

впровадити надання суб'єктами господарювання документів, що підтверджують гарантійні зобов'язання, в електронній формі;

надати споживачеві право на заміну товару на такий самий або аналогічний, наявний у суб'єкта господарювання, у разі, якщо ремонт товару, придбаного споживачем, потребує більше чотирнадцяти календарних днів;

надати споживачеві право на зниження ціни або повернення коштів, якщо недолік товару з'являється після ремонту тощо [37].

Законопроект загалом відповідає міжнародно-правовим зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції та праву Європейського Союзу, зокрема Директиві №2019/771 від 20 травня 2019 року, Директиві №98/6/ЄС від 16 лютого 1998 року, Директиві №2011/83/ЄС від 25 жовтня 2011 року, Директиві №2005/29/ЄС від 11 травня 2005 року, Директиві №93/13/ЄС від 05 квітня 1993 року, Директиві №2013/11/ЄС від 21 травня 2013 року, Директиві №2009/22/ЄС від 23 квітня 2009 року, Регламенту (ЄС) №2017/2394 від 12 грудня 2017 року.

Так, правила Розділу V «Система захисту прав споживачів» (стаття 31) Законопроекту узгоджуються зі статтею 9 *Регламенту про співробітництво щодо захисту споживачів* з приводу закріплення у чинному законодавстві мінімальних повноважень компетентного органу (центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного нагляду (контролю) за додержанням законодавства про захист прав споживачів). Відтак, є можливою ефективна співпраця компетентного органу з іншими державними органами України та держав-членів ЄС з метою належного застосування цього Регламенту.

У частині сприяння належному функціонуванню внутрішнього ринку із одночасним забезпеченням високого рівня захисту прав споживачів шляхом встановлення спільних норм, що стосуються деяких вимог до договорів купівлі-продажу, укладених між продавцями та споживачами, зокрема норм щодо відповідності товарів договору, засобів правового захисту у разі їхньої невідповідності, методів використання таких засобів правового захисту та комерційних гарантій Законопроект відповідає положенням *Директиви 2019/771 від 20 травня 2019 року*. Зокрема, визначення таких понять як: «договір», «споживач», «продавець», «виробник», «товар», «цифровий вміст», «цифрова послуга», «сумісність цифрового вмісту», «функціональність товару», «комерційна гарантія», «довговічність товару» (стаття 1); сфери правовідносин, що підпадають під регулювання Законопроектом (стаття 2); прав споживача на безпеку товару та його належну якість (стаття 5); прав споживача у разі придбання товару з недоліком (стаття 7); гарантійних зобов'язань на товар (стаття 6); прав споживача на споживчу освіту (стаття 12); визначення повноважень компетентного органу (стаття 31); громадських об'єднань споживачів, саморегулювальних організацій (статті 35, 36) – узгоджується з відповідними положеннями *Директиви 2019/771*.

Водночас, частиною десятою статті 7 Законопроекту визначено, що «споживач не має права вимагати розірвання договору, якщо виявлений ним недолік є незначним та таким, що може бути легко усунути і дає змогу споживачу використувати товар за призначенням». В той же час, формулювання «незначний недолік» у Законопроекті не містить чітких критеріїв та дефініції, що може зумовлювати зловживання з боку суб'єктів господарювання.

У частині зазначення ціни продажу та ціни за одиницю виміру товарів, запропонованих продавцями споживачам, для поліпшення інформування споживача та полегшення порівняння цін Законопроект відповідає положенням *Директиви 98/6/ЄС від 16 лютого 1998 року* про захист споживачів при зазначенні цін на товари, що пропонуються споживачам. Так, положення Законопроекту щодо визначення понять «ціна продажу продукції», «ціна за одиницю продукції», «товари або харчові продукти, що продаються на вагу», «продавець», «споживач» (стаття 1); вимог до позначення ціни продукції (стаття 11); відповідальності за порушення законодавства про захист прав споживачів (стаття 42) – не суперечить *Директиві 98/6*. В той же час, у Законопроекті відсутні умови щодо звільнення від

обов'язку зазначення ціни за одиницю продукції. Для прикладу, статтею 6 Директиви 98/6 передбачено передумови щодо звільнення якщо обов'язок щодо зазначення ціни за одиницю становить надмірний тягар для певних малих підприємств роздрібною торгівлі через кількість продуктів у продажу, торговельну площу, характер місця продажу, специфічні умови продажу, за яких споживач не має безпосереднього доступу до продукту, чи певні форми комерційної діяльності, наприклад, у випадку деяких видів вуличної торгівлі тощо.

У частині сприяння належному функціонуванню внутрішнього ринку завдяки досягненню високого рівня захисту прав споживачів шляхом наближення певних аспектів законів, підзаконних нормативно-правових актів та адміністративних положень держав-членів стосовно договорів між споживачами та торговцями Законопроект відповідає положенням *Директиви 2011/83/ЄС від 25 жовтня 2011 року*. Так, визначення таких понять як «споживач», «продавець», «продукція», «договір», «послуга», «комерційна гарантія» (стаття 1); прав споживача на інформацію про продукцію (статті 13, 16); прав споживача під час придбання продукції шляхом електронної торгівлі (стаття 17); обов'язків споживачів в електронній торгівлі (стаття 21) – не суперечать Директиві 2011/83. Разом з цим, частиною першою статті 13 цієї Директиви встановлено граничний строк повернення коштів споживачу у 14 днів, а частиною сьомою статті 5 Законопроекту пропонується строк – не пізніше ніж протягом 7 днів.

У частині сприяння належному функціонуванню внутрішнього ринку та досягненню високого рівня захисту споживачів шляхом апроксимації законів, постанов та адміністративних положень держав-членів щодо несправедливих торговельних практик, які ущемляють економічні інтереси споживачів Законопроект відповідає положенням *Директиви 2005/29/ЄС від 11 травня 2005 року*. Зокрема, визначення поняття «електронний торговельний майданчик» (стаття 1); права споживача на інформацію про продукцію (стаття 13); заборони нечесної комерційної практики (стаття 23); вимог щодо вразливих категорій споживачів (стаття 24); переліку видів комерційної практики, що вводить в оману (стаття 26); визначення агресивної комерційної практики (статті 27–28); повноважень компетентного органу (стаття 31); відповідальності за порушення законодавства про захист прав споживачів (стаття 42) – узгоджується з відповідними положеннями Директиви 2005/29.

Законопроект у частині сприяння наближення законів, підзаконних нормативно-правових актів та адміністративних положень держав-членів стосовно позовів щодо винесення судових приписів, відповідає положенням *Директиви 2009/22/ЄС від 23 квітня 2009 року* про судові приписи, спрямовані на захист інтересів споживачів.

Завданням *Директиви №93/13/ЄС від 05 квітня 1993* є наближення законодавства держав-членів ЄС, що регулює несправедливі умови договорів між споживачами та продавцями, виробниками товарів і послуг (споживчих контрактів),

шляхом прийняття більш-менш уніфікованих правил щодо таких умов. Директива містить мінімальний характер регулювання і надає державам-членам ЄС гнучкість у виборі методів реалізації своїх внутрішніх відповідних положень або, навпаки, у запровадженні більш суворих норм юридичного захисту прав споживачів.

Водночас, Директива 93/13/ЄС містить положення про те, які умови доцільно вважати «несправедливими умовами» (стаття 3). Для цілей Директиви 93/13/ЄС до неї доданий список попередніх несправедливих умов, які можуть підлягати розширенню або обмеженню в національних законодавствах держав-членів ЄС. Директива 93/13/ЄС містить положення про те, що договори мають бути викладені простою та зрозумілою мовою, з тим щоб споживач мав реальну можливість ознайомитися зі всіма його умовами. У разі сумніву, ці умови мають інтерпретуватися найбільш сприятливо для споживача. А враховуючи незбалансованість у відносинах постачальника та споживача, Директива запроваджує вимогу про те, що несправедливі умови контрактів не зобов'язують споживача. Це положення є умовою дійсності договору.

Проаналізувавши Законопроект на предмет імплементації у ньому положень Директиви 93/13/ЄС, необхідно зазначити, що його положення загалом узгоджуються з Директивою 93/13/ЄС. Водночас, звертаємо увагу на те, що Директива 93/13/ЄС не тільки у своїй назві підкреслює важливість захисту прав споживачів від несправедливих умов договорів, а й повсюдно закріплює це в своєму змісті. Так, згідно з цією Директивою держави-члени ЄС є відповідальними за гарантування того, щоби договори, укладені із споживачами, не містили **несправедливих умов**, та мають встановити в загальних рисах критерії для оцінювання **несправедливого** характеру договірних умов.

Окрім того, ні сучасна цивілістична доктрина, ні цивільне законодавство України не відмовилися від категорії «справедливість». Так, відповідно до частини третьої статті 509 Цивільного кодексу України [4] зобов'язання мають ґрунтуватися на засадах добросовісності, розумності та справедливості. Згідно зі статтею 627 Цивільного кодексу України [4] сторони є вільними в укладенні договору, виборі контрагента та визначенні умов договору з урахуванням вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, звичаїв ділового обороту, вимог розумності та справедливості.

Щодо кваліфікації несправедливих умов споживчого договору в Україні склалися і релевантна судова практика, відповідно до якої несправедливими є умови договору, що порушують принцип добросовісності, призводять до істотного дисбалансу договірних прав та обов'язків сторін та завдають шкоди споживачеві.

Отож, було би доцільно залишити у Законопроекті поняття «несправедливі умови», в загальних рисах визначити критерії для оцінювання несправедливого характеру договірних умов, вказавши при цьому на невичерпність такого переліку. Такий підхід узгоджується з положеннями частини третьої статті 3 Дирек-

тиви 93/13/ЄС, відповідно до якої Додаток має містити вказівний та невичерпний перелік умов, що можуть бути розглянуті як несправедливі.

У частині визначення умов договору, які вважаються нікчемними (стаття 15) Законопроект не суперечить Директиві 93/13/ЄС.

Директива 2009/22/ЄС від 23 квітня 2009 року про судові заборони на захист інтересів споживачів прийнята з метою адаптації законів, підзаконних актів та адміністративних положень держав-членів, що стосуються позовів щодо судової заборони, мета яких полягає у захисті колективних інтересів споживачів.

Відповідно до статті 2 Директиви 2009/22/ЄС держави-члени призначають суди або адміністративні органи, які отримують право на ухвалення рішень у судових провадженнях, розпочатих за ініціативою компетентних органів, з метою:

1) своєчасного, а у відповідних випадках – шляхом спрощеної процедури – впровадження порядку припинення або заборони будь-якого порушення;

2) у відповідних випадках – вжиття таких заходів, як публікації рішення, у повному обсязі або частково або у повному обсязі, у такій формі, яка вважається адекватною, та/або публікація декларації про коригування з метою усунення наслідків порушення, що тривають;

3) у тій мірі, в якій це дозволяється правовою системою держави-члена, зобов'язання відповідача, що програв судовий процес, у випадку нездатності дотриматися рішення протягом встановленого судом або адміністративним органом строку, сплачувати пеню до державного казначейства або на рахунок будь-якого призначеного на підставі національного законодавства або згідно з ним бенефіціара, у розмірі фіксованої суми або будь-якої іншої суми, передбаченої національним законодавством, за кожен день прострочення, з метою забезпечення дотримання рішень.

Стаття 5 Директиви 2009/22/ЄС також передбачає, що держави-члени можуть запровадити та залишати чинними положення, за якими сторона, яка має намір звернутися до суду щодо заборони, може запустити цю процедуру тільки після того, як вона спробувала досягнути припинення порушення шляхом консультації або з відповідачем, або як з відповідачем, так й уповноваженою установою, в якій подається судова скарга. Вирішення питання чи сторона, яка має намір звернутися до суду щодо заборони, повинна консультиватися з уповноваженою установою, залежить від держави-члена. Якщо припинення порушення не було досягнуто протягом двох тижнів після отримання запиту на консультацію, зазначена сторона може, не гаючи більше часу, звернутися до суду щодо заборони.

Згідно з Пояснювальною запискою до Законопроекту, практика ЄС у сфері захисту прав споживачів свідчить, що споживачі краще захищені, коли до процесу їх захисту залучено громадські об'єднання споживачів, які можуть провести консультації для споживачів та надати їм практичну допомогу. Громадські об'єднання споживачів можуть проводити дослідження рівня якості та безпеки товарів, робіт і послуг на споживчому ринку, разом з тим, допомагаючи і бізнесу.

Тому Законопроектом закладається підґрунтя для участі громадських об'єднань споживачів в захисті прав споживачів та їх залучення до досудового вирішення споживчих спорів. Крім того, запропоновано звільнити громадські об'єднання споживачів від сплати судового збору в усіх судових інстанціях у справах щодо захисту прав споживачів, у тому числі щодо невизначеного кола споживачів.

Законопроект містить аналогічні положення Директиви 2009/22/ЄС. Так, Законопроект визначає широке коло повноважень суб'єктів системи захисту прав споживачів, а саме: центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері захисту прав споживачів; центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного нагляду (контролю) за додержанням законодавства про захист прав споживачів (компетентний орган); інших державних органів, які здійснюють захист прав споживачів у відповідних сферах; органів місцевого самоврядування; органів позасудового розв'язання спорів; судів; громадські об'єднання споживачів; саморегульвні організації.

Стаття 41 Законопроекту спеціально присвячена судовому захисту прав споживачів; стаття 35 визначає права громадських об'єднань споживачів, включаючи право подавати до суду позови щодо захисту прав споживачів, у тому числі щодо невизначеного кола споживачів; стаття 36 закладає законодавчий фундамент захисту прав споживачів через саморегульвні організації, тощо. Отже, можна констатувати, що Законопроект загалом узгоджується з положеннями Директиви 2009/22/ЄС та може бути в цій частині підтриманий.

Директива 2013/11/ЄС від 21 травня 2013 року щодо альтернативного вирішення споживчих спорів забезпечує правове регулювання організації та функціонування системи альтернативного вирішення спорів у ЄС. Об'єктами правового регулювання цієї Директиви є суспільні відносини, що виникають між споживачем-громадянином ЄС і підприємцем-резидентом ЄС на національному та транскордонному рівнях. Директива 2013/11/ЄС містить положення, що альтернативне вирішення спорів – це просте, швидке та малозатратне позасудове вирішення спорів між споживачем і продавцем.

Мета цієї Директиви полягає в досягненні високого рівня захищеності споживачів, належного функціонування внутрішнього ринку, забезпечення споживачам можливості добровільно направляти скарги на продавців до установ, які забезпечують незалежні, об'єктивні, прозорі, ефективні, швидкі та справедливі альтернативні процедури вирішення спорів. У Директиві 2013/11/ЄС підкреслено, що ЄС з повагою ставиться до національного законодавства держав, яке закріплює обов'язковість участі в альтернативних процедурах, якщо це не перешкоджає сторонам звернутися за захистом до суду.

Відповідно до Директиви 2013/11/ЄС Законопроект у статті 39 передбачає, що захист прав споживачів може здійснюватися органами позасудового розв'язання спорів між споживачем та суб'єктом господарювання, порядок створення, статус

та умови функціонування яких визначаються окремим законодавством. Рішення, винесені органами позасудового розв'язання спорів відповідно до їх компетенції, є обов'язковими для виконання суб'єктами господарювання. У разі незгоди однієї із сторін з рішенням органу позасудового розв'язання спорів, така сторона звертається з відповідним позовом до суду, до якого додається винесене по справі рішення органу позасудового розв'язання спорів. Суб'єкт господарювання повинен повідомити компетентному органу про виконання рішення органу позасудового розв'язання спорів із відповідним документальним підтвердженням його виконання.

Водночас, Законопроект не містить гармонізованих з Директивою вимог до якості діяльності органів позасудового вирішення споживчих спорів та до самих альтернативних процедур. Так, у статті 5 Директиви 2013/11/ЄС передбачено, що держави-члени мають забезпечити, щоб установи (органи) позасудового вирішення споживчих спорів підтримували в актуальному стані свої веб-сайти (що постійно оновлюються) для легкого доступу споживачів до інформації про відповідні процедури, і які дозволять направити скаргу он-лайн; надавали сторонам споживчого спору інформацію на довговічному носії інформації. Статті 6–11 Директиви 2013/11/ЄС визначають основні принципи процедури альтернативного вирішення споживчих спорів, докладно розписуючи їх зміст: професіоналізм, незалежність та неупередженість, прозорість, ефективність, свобода, законність.

Не виключно, що правове регулювання статусних і процедурних питань щодо альтернативного вирішення споживчих спорів є доцільним в окремому законодавчому акті. Разом із цим видається необхідною імплементація стандартів ЄС в частині забезпечення для споживачів доступності онлайн-процедури з альтернативного, позасудового розв'язання спорів; впровадження спеціальних підрозділів із захисту прав споживачів у структурі міністерств, а також – у місцевих органах влади; створення державного бюро комунікацій, яке координуватиме діяльність всіх стейкхолдерів із захисту прав споживачів у країні.

Зокрема, О. Бурлака вважає, що в Україні має бути розроблена, закріплена на нормативному рівні та упроваджена Комплексна програма реалізації державної політики у сфері захисту прав споживачів фінансових послуг на період 2023–2027 рр. як документ, який визначатиме пріоритетні напрямки та завдання здійснення реформ у споживчій сфері з урахуванням наслідків війни на території України та проявів світової фінансової кризи в національній економіці. Зміст програми повинен координувати загальнодержавні дії в галузі забезпечення споживчої безпеки у сфері фінансових послуг на рівні окремих громадян, господарюючих суб'єктів, галузей, секторів економіки, а також на національному, регіональному та глобальному рівнях [8, с. 32].

ВИСНОВКИ

Перед Україною як державою, що уклала з ЄС Угоду про асоціацію, а також отримала статус кандидата на членство в Європейському Союзі, стоїть завдання

якнайшвидшої гармонізації національного законодавства з правом ЄС. Особливого значення у цьому контексті набувають норми щодо захисту прав споживачів та приведення їх у відповідність до Директив Ради ЄС з метою встановлення єдиного підходу до системи захисту споживчих прав.

Шляхами наближення законодавства України до законодавства ЄС у сфері захисту прав споживачів є удосконалення законодавства про захист прав споживачів та гармонізації його з європейським законодавством, враховуючи виклики сучасності.

Забезпечення дієвих механізмів захисту прав споживачів в країнах ЄС здійснюється різними способами та методами. Їх урахування під час нормотворчої діяльності, приведення законодавства України у відповідність до права ЄС стане можливим на основі здійснення ґрунтовного аналізу директив ЄС у цій сфері та закріплення відповідних нормативних та інституційних гарантій у законодавство України.

Проект Закону України «Про захист прав споживачів» від 05 жовтня 2021 року № 6134 відповідає загальновизнаним міжнародним нормам, принципам та правилам і спрямований на наближення національного законодавства про захист прав споживачів до законодавства Європейського Союзу та гармонізації системи захисту прав споживачів в Україні з принципами, підходами та практиками ЄС. Разом з тим для усунення невідповідностей зі стандартами Європейського Союзу у сфері захисту прав споживачів Законопроект доцільно було б доповнити положеннями про:

а) посилення гарантій споживача в контексті можливостей повернення неякісного товару, коли споживачі матимуть право на повернення продавцеві продукції навіть з найменшими недоліками і отримання назад своїх коштів;

б) встановлення пропорційних та розумних строків виконання гарантійних зобов'язань, повернення споживачеві коштів у разі розірвання договору з продавцем, доставки товару до клієнта;

в) імплементацію стандартів Європейського Союзу в частині забезпечення для споживачів доступності онлайн-процедури з альтернативного, позасудового розв'язання спорів; впровадження спеціальних підрозділів із захисту прав споживачів у структурі більшості міністерств, а також – в місцевих органах влади; створення державного бюро комунікацій, яке координуватиме діяльність всіх стейкхолдерів із захисту прав споживачів у країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 30.11.2015 № 984_011. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 20.02.2023).
- [2] Конституція України від 28.06.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4387> (дата звернення: 20.02.2023).

- [3] Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 № 1023-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text> (дата звернення: 20.02.2023).
- [4] Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 20.02.2023).
- [5] Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 20.02.2023).
- [6] Звіт щодо підсумків роботи Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів із опрацювання звернень громадян за 2022 рік. Офіційний веб-сайт Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів. URL: <https://dpss.gov.ua/zvyazkizgromadskistyuzvernennya-gromadyan/zviti>. (дата звернення: 20.02.2023).
- [7] Звіти. Звернення громадян. Зв'язки з громадськістю. Офіційний веб-сайт Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів URL: <https://dpss.gov.ua/zvyazkizgromadskistyuzvernennya-gromadyan/zviti> (дата звернення: 20.02.2023).
- [8] Бурлака О. С. Захист прав споживачів в умовах воєнного стану в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 3. С. 28–33.
- [9] Д'ячкова Н. А. Проблеми захисту прав споживачів у разі придбання неякісної продукції. *Нове українське право*. 2022. Вип. 1. С. 35–40.
- [10] Д'ячкова Н. А. Захист прав споживачів у разі придбання неякісної продукції. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «ПРАВО»*. 2022. Вип. 35. С. 69–75.
- [11] Микієвич М. М., Яворська І. М. Правові форми та механізми захисту прав споживачів в рамках Європейського Союзу. *ScienceRise. Juridical Science*. 2017. № 1. С. 42–46.
- [12] Станкова І. М. Захист прав споживачів у цифрову епоху: досвід Китаю. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. Т. 25 / голов. ред. Ю. В. Цуркан-Сайфуліна; МОН України, НУ «ОЮА». Одеса : Гельветика, 2019. С. 66–71.
- [13] Бондарчук М. Є. Особливості захисту прав споживачів в Інтернет-торгівлі. *Підприємництво і торгівля*. 2022. № 33. С. 26–33.
- [14] Хоменко М., Коробцова Н. Основні гарантії і механізми захисту прав споживачів під час придбання продукції через мережу Інтернет. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 3. С. 74–79.
- [15] Траченко Л. А. Важливі аспекти захисту прав споживачів у сфері Інтернет-торгівлі. *The III International Scientific and Practical Conference «Modern challenges to science and practice»*, January 24–26, Varna, Bulgaria. 2022. С. 193–195.
- [16] Семенда Д. К., Семенда О. В. Проблеми захисту прав споживачів при здійсненні електронної комерції в Україні. *The 5th International scientific and practical conference «World science: problems, prospects and innovations»* (January 27–29, 2021) Perfect Publishing, Toronto, Canada. 2021. С. 1032–1037.
- [17] Димінська О. Ю. Сучасні тенденції посилення захисту прав споживачів у сфері електронної торгівлі в ЄС. *Університетські наукові записки*. 2018. № 1. С. 113–122.
- [18] Вінник О. Правові засади захисту прав споживачів у сфері електронної торгівлі. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2017. № 5. С. 24–30.
- [19] Ільченко Н., Фреюк О. Захист прав споживачів в Інтернет-магазинах України. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2018. № 4. С. 5–14.

- [20] Кепко В. М., Новікова В. В., Стадник Л. І. Захист прав споживачів непродовольчих товарів у сфері електронної торгівлі: Європейський досвід. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2021. №1 (71). С. 23–28.
- [21] Padalka A. M., Gribincea A., Lesik I. M., Semenda O. V., & Barabash O. O. Consumer protection when purchasing goods on the Internet. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*. 2021. №28 (2). P. 189–197.
- [22] Puchkovska I. Y., Biliaiev O. O., Yanyshen V. P., & Urazova H. O. Effectiveness of the consumer protection system upon purchasing goods in online stores. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*. 2021. №28 (1). P. 137–146.
- [23] Normatov N. Some issues of information security in the protection of consumer rights in e-commerce. *The American Journal of Political Science Law and Criminology*. 2022. №4(02). P. 52–56. <https://doi.org/10.37547/tajpslc/Volume04Issue02-09>
- [24] Kondrackaitė K., Kastanauskaitė U. Protection of consumer rights and interests. *Vilnius University Open Series*. 2020. №4. P. 29–45. doi: 10.15388/OS.TMP.2020.2.
- [25] Mihaela Gabriela Belu. Consumer Rights between Regulation and Exercise. *Romanian Economic Journal* (Mar 2017). Vol. XX, No. 63. P. 19–28.
- [26] Регламент Європейського Парламенту та Ради №2017/2394 про співробітництво між національними органами, відповідальними за виконання законів про захист прав споживачів та який скасовує Регламент (ЄС) №2006/2004 від 12.12.2017. *Official Journal*. L 345, 27.12.2017. P. 1–26.
- [27] Директива Європейського Парламенту та Ради №98/6/ЄС про захист споживачів при зазначенні цін на товари, що пропонуються споживачам від 16.02.1998. *Official Journal*. L 80, 18.3.1998. P. 27–31.
- [28] Директива Європейського Парламенту та Ради №2005/29/ЄС про недобросовісні торгівельні методи підприємств до споживачів на внутрішньому ринку, що вносить зміни до Директиви Ради №84/450/ЄЕС, Директив №97/7/ЄС, №98/27/ЄС та №2002/65/ЄС Європейського Парламенту та Ради, а також до Регламенту (ЄС) №2006/2004 Європейського Парламенту та Ради від 11.05.2005 р. *Official Journal*. L 149, 11.6.2005. P. 22–39.
- [29] Директива Європейського Парламенту та Ради №2019/771 про деякі аспекти, що стосуються договорів на продаж товарів, що вносить зміни до Регламенту (ЄС) №2017/2394 та Директиви №2009/22/ЄС та скасовує Директиву №1999/44/ЄС від 20.05.2019. *Official Journal*. L 136, 22.5.2019. P. 28–50.
- [30] Директива Європейського Парламенту та Ради №93/13/ЄС про недобросовісні умови у споживчих контрактах від 05.04.1993 р. *Official Journal*. L 95, 21.4.1993. P. 29–34.
- [31] Директива Європейського Парламенту та Ради №2011/83/ЄС про права споживачів, що вносить зміни до Директиви Ради №93/13/ЄЕС та Директиви №1999/44/ЄС Європейського Парламенту та Ради та скасовує Директиву Ради №85/577/ЄЕС та Директиву №97/7/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 25.10.2011. *Official Journal*. L 304, 22.11.2011. P. 64–88.
- [32] Директива Європейського Парламенту та Ради №2013/11/ЄС про альтернативне вирішення споживчих спорів та про внесення змін до Регламенту (ЄС) №2006/2004 та Директиви №2009/22/ЄС від 21.05.2013. *Official Journal*. L 165, 18.6.2013. P. 63–79.
- [33] Директива Європейського Парламенту та Ради №2009/22/ЄС про заборони, що встановлюються уповноваженими органами з метою припинення порушень у сфері захисту інтересів споживачів від 23.04.2009. *Official Journal*. L 110, 1.5.2009. P. 30–36.

- [34] Директива Європейського Парламенту та Ради №2000/31/ЄС про деякі правові аспекти інформаційних послуг, зокрема, електронної комерції, на внутрішньому ринку від 08.06.2000. *Official Journal*. L 178, 17.7.2000. P. 1–16.
- [35] Директива Європейського Парламенту та Ради №2016/2102 про доступність веб-сайтів та мобільних додатків органів публічного сектору від 26.10.2016. *Official Journal*. L 327, 2.12.2016. P. 1–15.
- [36] Про затвердження плану пріоритетних дій Уряду на 2021 рік : розпорядження Каб. Міністрів України від 24.03.2021 №276-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/prozatverdzhennya-planu-prioritetnih-dij-uryadu-na-2021-s240321> (дата звернення: 20.02.2023).
- [37] Проект Закону України «Про захист прав споживачів» від 05.10.2021 №6134. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72932 (дата звернення: 20.02.2023).

REFERENCES

- [1] Association Agreement №. 984_011 between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part. (2015, November). Retrieved from http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
- [2] Constitution of Ukraine. (1996, June). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4387>.
- [3] Law of Ukraine №. 1023-XII «On Consumer Rights Protection». (1991, May). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>.
- [4] Law of Ukraine №. 435-IV «The Civil Code of Ukraine». (2003, January). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
- [5] Law of Ukraine №. 436-IV «ECONOMIC Code of Ukraine». (2003, January). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
- [6] Report on the results of the work of the State Service of Ukraine on food safety and consumer protection in processing citizens' appeals for 2022. The official website of the State Service of Ukraine for Food Safety and Consumer Protection. Retrieved from <https://dpss.gov.ua/zvyazkizgromadskisty/zvernennya-gromadyan/zviti>.
- [7] Report. Appeal of citizens. Public Relations. The official website of the State Service of Ukraine for Food Safety and Consumer Protection. Retrieved from <https://dpss.gov.ua/zvyazkizgromadskisty/zvernennya-gromadyan/zviti>.
- [8] Burlaka, O. S. (2022). Protection of consumer rights in the conditions of martial Law in Ukraine. *Actual problems of native jurisprudence*, 3, 28–33.
- [9] Diachkova, N. (2022). Problems of protection of consumer rights in case of purchasing defective products. *New Ukrainian Law*, 1, 35–40.
- [10] Diachkova, N. (2022). Protection of consumer rights in the event of purchase of defective products. *Zbìrnik Naukovih Prac' Harkivs'Kogo Nacional'Nogo Pedagogìchnogo Universitetu imeni G. S. Skovorodi. Pravo*, 35, 69–75.
- [11] Mykievich, M. M., & Yavorska I. M. (2017). Legal forms and mechanisms of consumer rights protection within the framework of the European Union. *ScienceRise. Juridical Science*, 1, 42–46.
- [12] Stankova, I. M. (2019). Digital consumer protection: China's experience. *Scientific works of the National University «Odesa Law Academy»*. 25, 66–71.

- [13] Bondarchuk Mariia. (2022). Features of the protection of consumer rights in Internet trade. *Entrepreneurship and Trade*, 33, 26–23.
- [14] Khomenko, M., & Korobtsova, N. (2019). Basic guarantees and mechanisms for the protection of consumer rights during the purchase of products via the Internet. *Entrepreneurship, Economy and Law*, 3, 74–79.
- [15] Trachenko, L. A. (2022). Important aspects of consumer rights protection in the sphere of Internet trade. *The III International Scientific and Practical Conference «Modern challenges to science and practice»*, January 24–26, Varna, Bulgaria, 193–195.
- [16] Semenda, D. K., & Semenda O. V. (2021). Problems of consumer rights protection in the implementation of e-commerce in Ukraine. *The 5th International scientific and practical conference «World science: problems, prospects and innovations»* (January 27–29, 2021) Perfect Publishing, Toronto, Canada. 1032–1037.
- [17] Dyminska, O. Yu. (2018). Modern trends in strengthening the protection of consumer rights in the field of electronic commerce in the EU. *University scientific notes*, 1, 113–122.
- [18] Vinnyk, O. (2017). Legal principles of consumer rights protection in the field of electronic commerce. *Foreign trade: economy, finance, law*, 5, 24–30.
- [19] Ilchenko, N., & Freyuk, O. (2018). Protection of consumer rights in online stores of Ukraine. *Bulletin of the Kyiv National University of Trade and Economic*, 4, 5–14.
- [20] Kepko, V. M., Novikova, V. V., & Stadnik, L. I. (2021). Protection of the rights of consumer of non-food goods in the field of Electronic commerce: European experience. *Scientific View: Economics and Management*, 1 (71), 23–28.
- [21] Padalka, A. M., Gribincea, A., Lesik, I. M., Semenda, O. V., & Barabash, O. O. (2021). Consumer protection when purchasing goods on the Internet. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*. №28 (2). 189–197.
- [22] Puchkovska, I. Y., Biliaiev, O. O., Yanyshen, V. P., & Urazova, H. O. (2021). Effectiveness of the consumer protection system upon purchasing goods in online stores. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 28 (1), 137–146.
- [23] Normatov, N. (2022). Some issues of information security in the protection of consumer rights in e-commerce. *The American Journal of Political Science Law and Criminology*, 4 (02), 52–56. Retrieved from <https://doi.org/10.37547/tajpslc/Volume04Issue02-09>
- [24] Kondrackaitė, K. & Kastanauskaitė, U. (2020) «Protection of consumer rights and interests», *Vilnius University Open Series*, (4), 29–45. doi: 10.15388/OS.TMP.2020.2.
- [25] Mihaela Gabriela Belu. Consumer Rights between Regulation and Exercise. *Romanian Economic Journal*. (Mar 2017), XX, 63, 19–28.
- [26] Regulation of the European Parliament and the Council №2017/2394 «On cooperation between national bodies responsible for the implementation of consumer protection laws and repealing Regulation (EU) №2006/2004» (2017, December). *Official Journal L 345*, p. 1–26.
- [27] Directive of the European Parliament and the Council №98/6/EC «On consumer protection when specifying prices for goods offered to consumers». (1998, February). *Official Journal L 80*, p. 27–31.
- [28] Directive of the European Parliament and the Council №2005/29/EC «On Unfair Trade Practices of Enterprises to Consumers in the Domestic Market, Amending Council Directive No. 84/450/EEC, Directive №97/7/EC, №98/27/EC and №2002/65/EC of the European Parliament and of the Council, as well as to Regulation (EC) №2006/2004 of the

- European Parliament and the Council». (2005, May). *Official Journal* L 149, 11.6.2005, p. 22–39.
- [29] Directive of the European Parliament and the Council №2019/771 «On certain aspects relating to contracts for the sale of goods, amending Regulation (EU) №2017/2394 and Directive №2009/22/EC and repealing Directive №. 1999/44/EC. (2019, May). *Official Journal* L 136, 22.5.2019, p. 28–50.
- [30] Directive of the European Parliament and the Council №93/13/EU. «On unfair terms in consumer contracts». (1993, April). *Official Journal* L 95, 21.4.1993, p. 29–34.
- [31] Directive of the European Parliament and the Council №2011/83/ EU. «On consumer rights, amending Council Directive №93/13/EEC and Directive №1999/44/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directive №85/577/EEC and Directive №97/7/EC of the European Parliament and of the Council» (2011, October). *Official Journal*. L 304, 22.11.2011, p. 64–88.
- [32] Directive of the European Parliament and the Council №2013/11/EU. «On alternative resolution of consumer disputes and on amendments to Regulation (EC) №2006/2004 and Directive №2009/22/EC». (2013, May). *Official Journal*. L 165, 18.6.2013, p. 63–79.
- [33] Directive of the European Parliament and the Council №2009/22/EU «On prohibitions established by authorized bodies in order to stop violations in the field of consumer protection». (2009, April). *Official Journal*. L 110, 1.5.2009, p. 30–36.
- [34] Directive of the European Parliament and the Council №2000/31/EU «On some legal aspects of information services, in particular, electronic commerce, in the domestic market». (2000, June). *Official Journal*. L 178, 17.7.2000, p. 1–16.
- [35] Directive of the European Parliament and the Council №2016/2102 «On the accessibility of websites and mobile applications of public sector bodies». (2016, October). *Official Journal*. L 327, 2.12.2016, p. 1–15.
- [36] Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine №276 «On the approval of the Government's priority action plan for 2021». (2021, March). Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-planu-prioritetnih-dij-uryadu-na-2021-s240321>.
- [37] Draft Law on the Protection of Consumer Rights №6134. (2021, October). Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72932

Марина Миколаївна Великанова

Доктор юридичних наук, доцент

Головний науковий співробітник відділу дослідження проблем правотворчості та адаптації законодавства України до права ЄС

Науково-дослідного інституту правотворчості та науково-правових експертиз

Національна академія правових наук України

01024, вул. Пилипа Орлика, 3, Київ, Україна

Професор кафедри цивільного та господарського права

Національний університет біоресурсів і природокористування України

03041, вул. Героїв Оборони, 15, Київ, Україна

Наталія Іванівна Атаманчук

Доктор юридичних наук, доцент

Провідний науковий співробітник відділу дослідження проблем

правотворчості та адаптації законодавства України до права ЄС

Науково-дослідного інституту правотворчості та

науково-правових експертиз

Національна академія правових наук України

01024, вул. Пилипа Орлика, 3, Київ, Україна

Олена Олексіївна Томкіна

Кандидат юридичних наук

Провідний науковий співробітник відділу дослідження проблем

правотворчості та адаптації законодавства України до права ЄС

Науково-дослідного інституту правотворчості та

науково-правових експертиз

Національна академія правових наук України

01024, вул. Пилипа Орлика, 3, Київ, Україна

Maryna M. Velykanova

Doctor of Law, Associate Professor

Chief Researcher of the Department of research of problem

law-making and adaptation of Ukrainian legislation to EU law

Scientific Research Institute of Law-Making and Scientific-Legal

Expertise of National Academy of Legal Sciences of Ukraine

01024, 3 Pylyp Orlyk Str., Kyiv, Ukraine

Professor of the Department of Civil and Economic Law

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

03041, Heroiv Oborony Str.15 building 3, of. 207, Kyiv, Ukraine

Natalia I. Atamanchuk

Doctor of Law, Associate Professor

Leading researcher of the of the Department of research of problem

law-making and adaptation of Ukrainian legislation to EU law

Scientific Research Institute of Law-Making and

Scientific-Legal Expertise of National Academy of Legal Sciences of Ukraine

01024, 3 Pylyp Orlyk Str., Kyiv, Ukraine

Olena O. Tomkina

PhD in Law, Leading Researcher

Leading researcher of the of the Department of research of problem

law-making and adaptation of Ukrainian legislation to EU law
Scientific Research Institute of Law-Making and
Scientific-Legal Expertise of National Academy of Legal Sciences of Ukraine
01024, 3 Pylp Orlyk Str., Kyiv, Ukraine

Рекомендоване цитування: Великанова М. М., Атаманчук Н. І., Томкіна О. О. Гармонізація законодавства України про захист прав споживачів з правом Європейського Союзу: аналіз законодавчих ініціатив. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30. № 1. С. 190–212.

Suggested Citation: Velykanova, M. M., Atamanchuk, N. I. & Tomkina, O. O. (2023). Harmonization of the legislation of Ukraine on the protection of consumer rights with the European Union Law: analysis of Legislative Initiatives. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 30 (1), 190–212.

Стаття надійшла / Submitted: 19/02/2023
Доопрацьовано / Revised: 19/03/2023
Схвалено до друку / Accepted: 24/03/2023